ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗΣ/ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΓΡΑΠΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ (10 ΜΟΝΑΔΕΣ)

Α1. Κυριάκος Χαραλαμπίδης, «Η αρχή ενός ειδυλλίου»

Είχα γυρίσει το κεφάλι ανάστροφα και κοίταζα
τον ουρανό με τ' άστρα ματωμένα.
Άγγιζε ο λίθος ο πελεκημένος
τη Ζώνη σου, τα μάτια σου ατημέλητα
ισιώναν την απείθαρχή μου ανάσα.
Φραγκοσυκιές, αρχή των αιωνίων.

Τώρα που βρίσκομαι κοντά σου, πόλη σιδερένια,
καλό είναι να σου δώσω κάτι δανεικά
που πριν σαράντα χρόνια πήρα από τα χέρια σου.

Πόλη με το φεγγάρι στα μαλλιά σου,
τον ήλιο ξέσκεπο, την ευωδιά ντυμένη
τα κρόσσια του Μαγιού, τη θάλασσα πλατάνι.

Εσένα θέλω, σένα λαχταρώ,
εσύ που κάποτε ήσουν άσπρο μεσοφόρι,
κι αργότερα, στου δολοφονημένου προέδρου τη γωνία,
ακίνητο κουφάρι, πατημένη θάλασσα.

Όταν η μέρα κλίνει προς το μέρος μου,
δικιά μου γίνεσαι για πάντα – μα τι τ' όφελος;
Σε τριγυρίζει τώρα συρματόπλεγμα.
Ολάκερη μια πόλη μες στο κρατητήριο.
Να μένεις έτσι εκεί να μη σαλεύεις.
Χωρίς ψωμί, νερό, χωρίς ειδήσεις.
Τα ρουχαλάκια του μωρού σε μια ταράτσα
πλένει η βροχή και σιδερώνει ο άνεμος.

Άκου με τώρα, γιατί πια δεν θα μιλήσω:
Σε λίγα χρόνια σου θ' αποδοθείς
στην κυριότητα όλων σου θα περιπέσεις.
Νόμιμοι κάτοχοι κτημάτων και οικιών,
περιβολιών, ανεμομύλων και θαλάσσης,
η κεντρική πλατεία, η αγορά,

ο Δήμος όλος με την μπάντα του και ο Κήπος
θέλουν γυρίσει πάλι προς το μέρος σου.
Και συ χαρούμενη για τα καθέκαστα θ' αφήσεις
τον ξεχασμένο σου έρωτα στην τύχη.
[…]

Ερώτηση Α1

(α) Στο πιο πάνω ποίημα η Αμμόχωστος παρουσιάζεται ταυτόχρονα ως **«πόλη σιδερένια»** και **«πατημένη θάλασσα»**. Να σχολιάσετε τη θέση αυτή, τεκμηριώνοντας τα σχόλιά σας με σχετικές **αναφορές** από το ποίημα.

(3 μονάδες)

(β) i) Να αναφέρετε **ένα (1) συναίσθημα** που κυριαρχεί στο ποίημα και να εξηγήσετε πώς αυτό αποδίδει **τη σχέση** του ποιητικού υποκειμένου με τη γενέθλια πόλη.

ii) Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές σε συγκεκριμένους στίχους.

(2 μονάδες)

Α2. Αλμπέρ Καμύ, «Γράμμα σ' ένα φίλο Γερμανό» (απόσπασμα)

[...] Αφήστε καλύτερα να σας διηγηθώ το εξής: Από μια φυλακή που ξέρω, κάπου στη Γαλλία, μιαν αυγή ένα φορτηγό, που τ' οδηγούσαν οπλισμένοι στρατιώτες, μεταφέρει έντεκα Γάλλους στο νεκροταφείο, όπου θα τους τουφεκίσετε. Από τους έντεκα οι πέντε ή έξι είχαν κάνει πραγματικά κάτι: ένα παράνομο φυλλάδιο, μερικές συναντήσεις – και πιο πολύ η άρνηση. Κάθονται ασάλευτοι στο εσωτερικό του φορτηγού, με το φόβο φωλιασμένο στην καρδιά τους βέβαια, αλλά θα τολμούσα να πω, με τον κοινό φόβο που σφίγγει κάθε άνθρωπο μπροστά στο άγνωστο, ένα φόβο που το κουράγιο συμφιλιώνεται μαζί του. Οι άλλοι δεν έκαναν τίποτε. Και το να νιώθεις ότι πεθαίνεις από πλάνη ή σαν θύμα κάποιας αδιαφορίας, κάνει πιο δύσκολη αυτή την ώρα. Ανάμεσά τους, ένα παιδί δεκάξι χρονών. Γνωρίζετε το πρόσωπο των εφήβων μας, δεν θέλω να μιλήσω γι' αυτό. Αυτό εγκαταλείπεται στο φόβο, λεία του, χωρίς ντροπή. Μην παίρνετε το περιφρονητικό σας χαμόγελο, τρίζουν τα δόντια του. Βάλατε κοντά του έναν εξομολόγο, που έργο του είναι ν' απαλύνει σ' αυτούς τους ανθρώπους τη σκληρή ώρα που περιμένουν. Πιστεύω πως μπορώ να πω ότι η συζήτηση για τη μέλλουσα ζωή με ανθρώπους που σε λίγο θα εκτελεστούν δεν τακτοποιεί τίποτε. Είναι πάρα πολύ δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι δεν τελειώνουν όλα στον κοινό λάκκο. Οι φυλακισμένοι μένουν βουβοί μέσα στο φορτηγό. Ο ιερέας στρέφεται προς το παιδί, σωριασμένο στη γωνιά του. Εκείνο θα τον καταλάβει καλύτερα. Το παιδί απαντά, γαντζώνεται απ' αυτή τη φωνή, η ελπίδα ξανάρχεται. Και στην πιο βουβή φρίκη, αρκεί καμιά φορά να μιλήσει ένας άνθρωπος και θαρρείς πως όλα θα φτιάξουν. Δεν έκανα τίποτε, λέει το παιδί. - Ναι, λέει ο ιερέας, αλλά δεν

είναι αυτό το θέμα τώρα. Πρέπει να ετοιμαστείς να πεθάνεις. - Δεν είναι δυνατό να μη σε καταλαβαίνουν. - Είμαι φίλος σου κι ίσως σε καταλαβαίνω. Αλλά είναι πια αργά, θα 'μαι κοντά σου, κι ο Καλός Θεός επίσης. Θα δεις, θα 'ναι εύκολο. […]

Αλλά το πλατάγισμα του μουσαμά, ο υγρός και δυνατός αγέρας του πρωινού που ορμάει μέσα στο φορτηγό, κάνουν τον ιερέα και τους καταδίκους να στρέψουν τα πρόσωπά τους. Ένα δευτερόλεπτο ακόμα, ο ιερέας ατενίζει προσεχτικά τα πρόσωπα αυτών των ανθρώπων, που τον κοιτάζουν σιωπηλά. Ένα δευτερόλεπτο που ο άνθρωπος του Θεού πρέπει ν' αποφασίσει ανάλογα με την κλίση του, αν είναι με τους δήμιους ή με τους μάρτυρες. Αλλά να που χτύπησε στο χώρισμα που τον απομονώνει από τους συντρόφους του. «Achtung!» Το σήμα κινδύνου δόθηκε. Δυο στρατιώτες ρίχνονται στο φορτηγό και συγκρατούν τους φυλακισμένους. Δυο άλλοι πηδούν κάτω και τρέχουν μέσα στα χωράφια. Ο ιερέας, λίγα βήματα πιο κει από το φορτηγό, στημένος στην άσφαλτο, δοκιμάζει να τους ακολουθήσει με το βλέμμα μέσα από την καταχνιά. Στο φορτηγό οι άντρες ακούν μονάχα τους κρότους αυτού του κυνηγητού, τα πνιγμένα ξεφωνητά, έναν πυροβολισμό, τη σιωπή, κατόπιν φωνές να πλησιάζουν, τέλος ένα υπόκωφο ποδοκρότημα. Ξανάφεραν το παιδί. […]

Σας ξέρω, θα φανταστείτε πολύ καλά τα υπόλοιπα. Αλλά πρέπει να μάθετε ποιος μου διηγήθηκε αυτή την ιστορία. Είναι ένας Γάλλος παπάς. Μου 'λεγε: «Ντρέπομαι γι' αυτόν τον άνθρωπο και μ' ευχαριστεί να σκέφτομαι ότι ούτε ένας Γάλλος παπάς δεν θα 'χε δεχτεί να βάλει το Θεό του στην υπηρεσία του εγκλήματος». Ήταν αλήθεια. Απλώς, αυτός ο ιερέας σκεφτόταν σαν εσάς. Ακόμα και μέσα στην πίστη του το βρήκε φυσικό να υπηρετήσει τη χώρα του. Κι οι ίδιοι οι θεοί στον τόπο σας είναι στρατευμένοι. Είναι μαζί σας, όπως λέτε, αλλά με τη βία. Δε διακρίνετε πια τίποτε, δεν είσαστε παρά μια ορμή. Κι αγωνίζεστε τώρα με μόνα τα μέσα της τυφλής οργής, αφοσιωμένοι στα όπλα και στα βλήματα πιότερο παρά στην τάξη των ιδεών, επιμένοντας πεισματικά στο να μπερδεύετε τα πάντα, ν' ακολουθείτε την έμμονη ιδέα σας. Εμείς ξεκινήσαμε από τη διανόηση και τους δισταγμούς της, ανίκανοι απέναντι στην οργή. Αλλά να που η περιπλάνηση τώρα τέλειωσε. Έφτασε ένα παιδί νεκρό, για να προσθέσουμε στη διανόηση την οργή και στο εξής είμαστε δυο ενάντια σ' έναν [...].

Δεκέμβριος 1943

Ερώτηση Α2

(α) i) Ο συγγραφέας Αλμπέρ Καμύ, στα *Γράμματα σ' ένα φίλο Γερμανό*, **«βάζει αντιμέτωπες δυο στάσεις κι όχι δυο έθνη»**. Να εξηγήσετε τι σημαίνει η θέση αυτή και να αναφέρετε **πώς** επιβεβαιώνεται μέσα από το πιο πάνω απόσπασμα.

ii) Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με **δύο (2)** αναφορές από το συγκεκριμένο απόσπασμα.
(3 μονάδες)

(β) i) Να προσδιορίσετε **έναν (1) αφηγηματικό τρόπο** τον οποίο αξιοποιεί ο συγγραφέας για να αποδώσει τη μεταφορά των μελλοθανάτων στο φορτηγό.

ii) Να εξηγήσετε **πώς** ο τρόπος αυτός δημιουργεί **δραματική ατμόσφαιρα**.

(2 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Β: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (10 ΜΟΝΑΔΕΣ)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Β1. Γιώργος Ιωάννου, «Ομίχλη»

Δεν ξέρω πια τι γίνεται με την ομίχλη κι αν εξακολουθεί να πέφτει τόσο πηχτή ή μήπως χάθηκε ολότελα κι αυτή, όπως η πάχνη πάνω απ' τα πρωινά κεραμίδια. Βλέποντας την παρθενική πάχνη να γυαλίζει παντού, λέγαμε: «Είχε κρύο τη νύχτα» ή «τα λάχανα θα γίνουν με την πάχνη πιο γλυκά· πρέπει να κάνουμε ντολμάδες.

Όταν ερχόταν ο καιρός της ομίχλης, είχα πάντα το νου μου σ' αυτήν. Μέρα τη μέρα περίμενα να με σκεπάσει κι εγώ να χώνομαι αθέατος μέσα της. Θλιβόμουν όμως πολύ, όταν έπεφτε τις καθημερινές, την ώρα που βασανιζόμουν με τα χαρτιά στο γραφείο. Παρακαλούσα να κρατήσει ώς το βράδυ, συνήθως όμως γύρω στο μεσημέρι διαλυόταν από έναν ήλιο ιδιαίτερα δυσάρεστο.

Μα, καμιά φορά, όταν ξυπνώντας τ' απόγευμα, την ώρα που έλεγα αν θα πάω στο σινεμά ή στο καφενείο, έβλεπα αναπάντεχα απ' το παράθυρο το απέραντο θέαμα της ομίχλης, άλλαζα αμέσως σχέδια και πορείες. Σήκωνα το γιακά της καμπαρντίνας, κατέβαινα με σιγουριά τα σκαλιά κι έφευγα για την παραλία, χωρίς ταλαντεύσεις. Η ομίχλη είναι για να βαδίζεις μέσα σ' αυτήν. Διασχίζεις κάτι που είναι πυκνότερο από αέρας και σε στηρίζει. Αλλά και κάτι ακόμα· ομίχλη χωρίς λιμάνι είναι πράγμα αταίριαστο.

Η ομίχλη ήταν ακόμα πιο γλυκιά, όταν την ψιλοκεντούσε εκείνη η βροχή, η πολύ ψιλή βροχή του ουρανού μας. Αυτή που δε σε βρέχει, μα σε ποτίζει μονάχα και φυτρώνουν πιο λαμπερά τα μαλλιά σου την άλλη βδομάδα. Και τότε έπαιρναν νόημα τα φώτα και τα τραμ και τα κορναρίσματα. Ακόμα κι οι πολυκατοικίες γίνονταν ελκυστικές μες στην αχνάδα.

Κι ύστερα έφτανα στο καφενείο του λιμανιού, αυτό που από χρόνια είναι γκρεμισμένο, να ξαναβρώ την παρέα μου. Κι όταν δεν ήταν εκεί ˍ και δεν ήταν ποτέ εκεί ˍ καθόμουν ώρες και καρτερούσα. Πίσω απ' τα τζάμια διαβαίναν αράδα οι σκιές αυτών, που τώρα έχουν πεθάνει. Κολλούσαν το μούτρο τους για μια στιγμή στο θαμπό τζάμι κι άλλοι έμπαιναν μέσα, ενώ άλλοι τραβούσαν ανατολικά για τον Πύργο του Αίματος. Κι αν δε μου έγνεφε κανείς, έβγαινα κι ακολουθούσα μια σκιά, που ποτέ δεν μπορούσα να προφτάσω.

Δε θυμάμαι από πού ερχόταν εκείνη η ομίχλη· μάλλον κατέβαινε από ψηλά. Τώρα,

πάντως, ξεκινάει βαθιά απ' τα όνειρα. Αυτά που χρόνια μένανε σκεπασμένα μ' ένα βαρύ καπάκι, που όμως πήρε απ' την πίεση για καλά να παραμερίζει.

Πέφτει πολλή ομίχλη, γίνομαι ένα μ' αυτήν, και ξεκινάω. Ακολουθώ άλλες σκιές ονοματίζοντάς τες. Περπατώ κοιτάζοντας το λιθόστρωτο. Αυτό σε πολλούς δρόμους και δρομάκια ακόμα διατηρείται. Δεν υπάρχει, βέβαια, ανάμεσα στις πέτρες το χορταράκι, που φύτρωνε τότε. Όλα έχουν γκρεμίσει ή ξεραθεί. Κανένας θάνατος δεν είναι καλός. Ω, και να 'ταν αλήθεια, αυτό που λένε, πως θα τους ξαναβρούμε όλους…

Ακολουθώντας τις σκιές μπαίνω πάντα στον ίδιο δρόμο. Τα δέντρα και τα φυτά θεριεύουν μες στη μοναξιά και τη θολούρα. Γίνονται σαν κάστρα τεράστια. Φτάνω στο αγέρωχο σπίτι το τυλιγμένο με κισσούς και φυλλώματα. Παρόλο που οι σκιές κοντοστέκονται και σα να μου γνέφουν, εγώ δεν πλησιάζω καν στην Πορτάρα. Θαρρώ πως μόνο αγαπημένο πρόσωπο θα με πείσει κάποτε να την περάσω.

Φεύγω και ξαναχάνομαι μέσα στα τραμ, τα φώτα και την κίνηση. Ο νους μου είναι κολλημένος στην ομίχλη και σ' όλα όσα είδα μέσα σ' αυτήν. Προσπαθώντας να ξεχαστώ περπατώ πολύ τις ομιχλιασμένες νύχτες. Αισθάνομαι κάποια ανακούφιση με το βάδισμα. Τα μεγάλα βάσανα κατασταλάζουνε σιγά σιγά στο κορμί και διοχετεύονται απ' τα πόδια στο υγρό χώμα.

(*Η μόνη κληρονομιά*, 1974)

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Β1. Μ. Καραγάτσης, «Το νερό της βροχής»

Κάτω στο Γουώππιν, στους ντόκους . . . Η ομίχλη είναι αραιή. Μιστ, όχι φογκ. Πούσι γαλατένιο που σέρνεται πάνω στον ποταμό και ξεστρατίζει ζερβόδεξα τυλίγοντας με μυστήριο τους έρημους και μίζερους δρόμους του Ηστ Εντ. Μαύρη άσφαλτος, μαύρα σπίτια. Μαύροι περίπλοκοι δρόμοι, που ξεκινώντας απ’ την κεντρική αρτηρία χάνονται προς απίθανες κατευθύνσεις. Πού και πού ένα λαμπιόνι που γεννάει φωτεινή εστία μέσα στον αχνό. Κάτι σα νεφέλωμα στο χάος του στερεώματος.

Προχωρούμε στην τύχη. Περπατάμε για να περπατάμε. Κι όπου μας βγάλει ο δρόμος. Επειδή δεν έχει τέρμα ο δρόμος μας. Δεν έχει σκοπό. Ήρθαμε εδώ για να βουτηχτούμε στην ομίχλη. Να νιώσουμε πάνω στη σάρκα μας το χάδι της το παγερό. Ν’ ανασάνουμε την ύπουλη υγρασία της. Να περιπλανήσουμε τη μοναξιά μας στις ερημιές της απόμακρης συνοικίας. Να μαντέψουμε με την ευαισθησία της ψυχής μας όσα τα μάτια μας δεν δύνανται να ιδούν. Όσα σκεπάζει η νύχτα και η ομίχλη.

(*Το νερό της βροχής*, 1950)

Ερώτηση Β1

α) Να συγκρίνετε την **επίδραση** της ομίχλης στην **ψυχική κατάσταση** του αφηγητή στα πιο πάνω κείμενα. Τεκμηριώστε την απάντησή σας με **αναφορές** στα δύο πιο πάνω αποσπάσματα.

(5 μονάδες)

β) i) Να καταγράψετε το **κοινό ρηματικό πρόσωπο** που κυριαρχεί στα πιο πάνω κείμενα.

(2 μονάδες)

ii) Να εξηγήσετε τη **λειτουργία** του δίνοντας **δύο (2)** στοιχεία.

(3 μονάδες)

ΤΕΛΟΣ